

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.

En

Mahdolliset muutostarpeet.

Toivomme, että kulttuuripolitiikan visio olisi kunnianhimoisempi ja innostavampi. Vuoteen 2030 ulottuvan museopoliittisen ohjelman visio on, että Suomessa on vuonna 2030 Euroopan ajankohtaisimmat museot ja innostuneimmat asiakkaat. Museoalan visiota voi hyvin pidentää ulottumaan vuoteen 2040 saakka, ja se voi osaltaan kirittää muita kulttuurialoja ja kulttuuripolitiikkaa menestymään.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

1. Kulttuurin määritelmä jää tässä asiakirjassa monin paikoin epäselväksi. Kappaleessa 1.1. kulttuuri määritellään erittäin laajasti. Kiitämme siitä, että aineeton ja elävä kulttuuriperintö sekä sivistys luetaan mukaan määritelmään. Kulttuurin tarkempi määrittely olisi kuitenkin olennaista sen osalta, mihin opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpiteet kohdistuvat ja mihin käytetään resursseja, jotka lähitulevaisuudessa niukkenevat. Sikäli kun kyse on koko valtioneuvoston asiakirjasta, sen tulisi käsittää laajemmin kaikkien hallinnonalojen toimia, jotka vaikuttavat kulttuurialan toimintaedellytyksiin.

2. Toinen tavoite lähestyy kulttuurialan työvoimaa liian kapeasti ja suppeasti. Se ei tunnista työsuhteista työtä, kuten museoammattillista työtä, joka on museoiden toiminnan ytimessä. Muistiorganisaatioina museot tekevät pitkäjänteistä työtä, joka edellyttää syvällistä ja erityistä

ammattitaitoa. Alan matala palkkataso on muodostumassa ongelmaksi rekrytointien ja alan houkuttelevuuden kannalta. Valtionosuusrahoituksen matala taso on keskeinen kehitykseen vaikuttava tekijä, sillä se on ollut merkittävä osa museoiden rahoitusta.

3. Pidämme hyvänä, että selonteko huomioi yksilön ja yleisön näkökulman. Tavoite ei kuitenkaan tunnista sitä, että kulttuuriset oikeudet toteutuvat usein instituutioiden piirissä. Kulttuuripalveluiden yhteys niitä tuottaviin organisaatioihin jää epäselväksi, eikä kulttuurilaitosten aktiiviselle toimijuudelle jää roolia. Digitaalisen kulttuuriperinnön vahvistaminen on hieno ja kannatettava tavoite, ja toivomme että toimenpiteet kattavat myös tuen digitaalisen kulttuuriperinnön hyödyntämiseen.

4. Kansainvälisen vaikuttavuuden tavoitteesta puuttuu kulttuurimatkailun näkökulma. Museot ja kulttuuriperintö ovat tärkeimpiä syitä kulttuurimatkailulle Suomessa ja Skandinaviassa. Vapaa-ajan matkailijoista 40 prosenttia matkustaa Suomeen nähdäkseen ja kokeakseen kulttuuria. Kulttuurimatkailu on osa Suomen matkailustrategiaa ja myös laajemmin maabrändityötä sekä kulttuurivientiä.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Yhteistyön ja osallisuuden voima [5. Kulttuuriperintöalan toimijoiden, matkailualan, yritysten ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan kumppanuuksien ja arvoverkkojen muodostumista tuetaan ja edistetään.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Museoliitto toivoo edustusta selonteossa ehdotettuun, valtioneuvostotasoiseen ja ylivaalikautiseen kulttuuri- ja luovien alojen toimielimeen. Museoalan edustus toimielimessä on tarpeellinen ja perusteltu, sillä museot ovat merkittäviä toimijoita mm. kulttuurialan työllisyyden, aluetaloudellisten vaikutusten ja matkailunedistämisen kannalta. Museot ovat myös tulevaisuustoimijoita, joilla on tärkeä rooli ekososiaalisen sivistyksen edistämisessä.

Suomen museoliitto ry edustaa kaikkia Suomen ammatillisesti hoidettuja museoita. Liitolla on yli 200 jäsentä, jotka ylläpitävät yli 400 museokohdetta Suomessa. Museoliiton jäseniä ovat museoita ylläpitävät organisaatiot: kunnat, kaupungit, säätiöt, yhdistykset, yliopistot, valtiolliset organisaatiot (mm. Puolustusvoimat, Keskusrikospoliisi ja Suomen Pankki) sekä yritykset. Edustavuuden ja

toiminnan kattavuuden ansiosta Museoliitto tavoittaa ammatillisesti hoidetut museot, ja on museotalalla hyvä kumppani lisäämään tietoisuutta kulttuuripoliittisista toimenpiteistä sekä osallistumaan alan kehitystoimiin.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Museot ovat merkittäviä kulttuuriperintötoimijoita, joilla on laajaa aluetaloudellista vaikuttavuutta. Museot ovat osa alueellista elinkeinopoliitiikkaa, ja useissa Suomen kaupungeissa ne ovat rakenteellisesti tai toiminnallisesti osa kaupungin elinvoimaa tukevia rakenteita. Vaasan yliopiston Museoiden taloudellinen vaikuttavuus -tutkimuksessa museoiden todettiin synnyttävän alueelleen lisäkysynnän, joka oli viisinkertainen museoiden saamaan julkiseen tukeen nähden. Museokävijät käyttävät mm. ravintola-, majoitus- ja liikennepalveluja sekä vähittäiskauppojen palveluja, minkä lisäksi kunta hyötyy museomatkailusta verotuloina. Museokäyntien määrät ovat Suomessa olleet historiallisen korkeita. Viime vuonna käyntejä tehtiin yli 8,7 miljoonaa.

Kulttuurimatkailussa museot ja kulttuuriperintökohteet ovat vetureita, jotka houkuttelevat sekä kotimaisia että kansainvälisiä matkailijoita. Tuore kulttuurimatkailun vaikuttavuusselvitys osoittaa, että kulttuuri perässä matkustaa noin 40 prosenttia vapaa-ajan matkailijoista Suomessa. Aiemman pohjoismaisen tutkimuksen mukaan museot ja kulttuuriperintö ovat tärkein syy kulttuurimatkailulle kotimaassa ja Skandinaviassa.

Luonnos kulttuuripoliittiseksi selonteoksi ei tunnista museoiden elinkeinopoliittista merkitystä. Museot ja kulttuuriperintöala puuttuvat sivulla 16 esitetystä Luovien alojen liikevaihtoluvut -kaaviosta. Museot ja kulttuuriperintöala eivät ole osa tapahtuma-alaa. Kaavio on lähtökohdiltaan puutteellinen, eikä se sellaisenaan anna totuudenmukaista kuvaa luovista aloista. Sekä kulttuurimatkailun tunnuslukuja että tietoja museoiden elinkeinovaikutuksista olisi hyvä mainita myös sivulla 14–15. Mukaan poimitut festivaali- ja av-alan tunnusluvut antavat ainoana konkreettisina esimerkkeinä turhan kapean kuvan.

Kiitämme siitä, että selonteon luonnoksessa on paikoin mainittu aineeton ja elävä kulttuuriperintö olennaisena osana kulttuurin kokonaisuutta. Museot eivät vastaavasti kuitenkaan korostu tulevaisuustoimijoina, jotka työllään edistävät mm. kestäväen kehityksen ja kulttuurisen moninaisuuden teemoja. Ekososiaalinen sivistys ja moninaisuuden kysymykset ovat museoiden osaamisaluetta. Museot käsittelevät pitkiä aikaulottuvuuksia ja laajoja konteksteja yhdessä yleisöjensä sekä käyttäjiensä kanssa. Ne ovat olennaisia toimijoita, kun kuvitellaan haluttuja tulevaisuuksia tai ymmärretään haasteita epävarmassa arjessa. Museot ovat ottamassa myös roolia aktivisteina, jotka herättävät muutokseen ja toimintaan. Toivomme, että museoiden aktiivinen toimijuus kulttuuriperinnön kysymyksissä tulisi esiin myös selonteossa.

Selonteon laatimisen ajankohtaa leimaa turvallisuuspolitiikan korostuminen, joka tulee ulottumaan pitkälle tulevaisuuteen. Muuttunut maailmanpoliittinen tilanne tulee korostamaan henkisen kriisinkestävyyden ja varautumisen tärkeyttä. Museot ovat tärkeitä henkisen kriisinkestävyyden toimijoita, jotka huolehtivat aineellisesta ja aineettomasta kulttuuriperinnöstä, arkeologisesta ja rakennetusta kulttuuriympäristöstä sekä kulttuuriperinnön saavutettavuudesta. Tämä työ vahvistaa identiteettien rakentumista ja kokemusta osallisuudesta, mikä osaltaan edistää yhteiskunnallista vakautta ja demokratiaa. Toivomme, että tämä tärkeä aspekti korostuisi myös kulttuuripoliittisessa selonteossa.

Jos kulttuuriperintöalan rakenteita ja rahoitusta uudistetaan, se tulee tehdä vuoropuhelussa alan toimijoiden kanssa. Museot ovat vakaita instituutioita, joiden toiminta on laaja-alaista. Ne tarvitsevat aikaa sopeutuakseen muutokseen ja oman toimintansa rahoituspohjan sekä vaikuttavuuden laajentamiseen.

Pulkinen Miisa
Suomen museoliitto ry